

Heldagsskolen – en udfordrende ramme om børn og unges læring og udvikling

Dette notat udgør det fælles pædagogiske arbejdsgrundlag for Københavns Kommunes 3 heldagsskoler. Notatet er rammesættende og forpligtende - og det skal samtidig have en sådan bredde, at der er plads til at de tre heldagsskoler udvikler selvstændige profiler ud fra de lokale forudsætninger.

1. POLITISK GRUNDLAG

Aftaleteksten i *Faglighed for Alle* har flg formulering om den pædagogiske begrundelse for indførelse af forsøg med heldagsskole samt hovedelementerne i pædagogikken:

”Parterne er enige om at igangsætte forsøg med heldagsskoler i områder af byen, der er præget af etnisk og social polarisering. Mange børn i disse områder har brug for særlig støtte til udvikling af sprog, omverdensviden og sociale kompetencer. I samme byområder går kun ca halvdelen af de tosprogede børn i fritidsinstitution.

På Hillerødgades Skole, Tingbjerg Skole samt Klostervængets Skole er det pga. beboersammensætningen i skoledistriktet ikke muligt at opnå det generelle mål om etnisk og socialt blandede skoler.

På disse skoler iværksættes der derfor et 5-årigt forsøg med heldagsskole. Hovedelementerne i heldagsskoleforsøgene er

- stærkt fokus på faglighed
- tæt integration af undervisning og fritid med fokus på det enkelte barns udviklingsperspektiv
- gratis fritidstilbud til alle
- billig, sund og økologisk skolemad.

Forudsætningen for forsøgene er at der arbejdes ud fra et grundlag, der fremmer ligeværd mellem lærere og pædagoger og trækker på det bedste af de to fags kernekompetencer.”

2. PÆDAGOGISK GRUNDLAG

Vision for heldagsskolerne

Heldagsskoler skal sikre børn fra udsatte byområder i København øget chancelighed og en udfordrende og tryk skolegang og fritid, som giver dem forudsætninger for at klare sig på lige fod med byens øvrige børn og unge i fremtidens ungdomsuddannelser, på arbejdsmarkedet og i fritidslivet. Dette skal ske ved, at der skabes sammenhæng og kvalitet i børnenes liv og læring på tværs af undervisnings- og fritidsaktiviteter, og ved at alle ansatte arbejder tæt sammen om børnenes personlige, faglige, sociale og sundhedsmæssige udvikling.

Udgangspunktet for heldagsskolens arbejde er et ressourcesyn på børn og forældre, en tro på og en tillid til at de kan og vil medvirke til at skabe en god skole og et godt fritidsliv for børnene.

Derfor skal heldagsskolen inkludere og tage udgangspunkt i børnenes og forældrenes sproglige, kulturelle, sociale og videnskæssige forudsættninger og ressourcer. Dette udgangspunkt kommer til udtryk i værdigrundlaget, den daglige undervisning og det daglige samvær. Pædagogikken og indholdet i undervisningen og fritidslivet skal tage udgangspunkt i, at børnene lever, uddanner sig og tilegner sig ny viden i en globaliseret verden. Arbejdet med dannelse og medborgerskab udgør en vigtig del af heldagsskolens arbejde.

En meget stor del af børnene på heldagsskolerne er tosprogede. Det betyder at heldagsskolen må udvise anerkendelse og respekt for børnenes tosprogethed og deres flerkulturelle forudsættninger og aktivt bidrage til udvikling af både dansk som andetsprog og modersmålet. Heldagsskolens personale må udvikle kompetencer, således at det sprogpædagogiske og interkulturelle arbejde er en rød tråd igennem hele skolens virke. Heldagsskolen har høje ambitioner og arbejder målrettet med, at børnene udvikler kompetencer på et højt niveau

Mål for heldagsskolen:

- At heldagsskolerne sikrer børnene flg. kompetencer:
 - Faglige kompetencer – beskrevet i Fælles mål
 - Sproglige kompetencer på flere sprog
 - Personlige kompetencer – f.eks. evnen til selv at tilrettelægge sit liv og læring
 - Sociale kompetencer – f.eks. evnen til at indgå i grupper
 - Interkulturelle kompetencer – evnen til at kunne begå sig i mange forskellige kulturelle miljøer på tværs af etnicitet, køn og sprog
 - Praktisk- musiske kompetencer
 - Kropslige kompetencer
 - Demokratiske kompetencer
- At heldagsskolens pædagogiske personale har etableret et samarbejde og en pædagogisk praksis, der både sikrer og nøje følger det enkelte barns competenceudvikling.
- At børnene på heldagsskolerne oplever og deltager i en udfordrende og afvekslende hverdag med god sammenhæng mellem undervisning og fritid.
- At der foregår læring i såvel undervisningen som i fritiden
- At det pædagogiske personale arbejder med udvikling af nye læringsformer med udgangspunkt i netop heldagsskolebørnenes behov og de nye muligheder for større samspil mellem undervisning og fritid
- At børnene på heldagsskolerne oplever tryghed, trivsel og lyst til at lege og lære
- At heldagsskolen gennem arbejdet med sund kost og gode fritidstilbud bidrager til udvikling af sunde og aktive børn
- At heldagsskolen har etableret et mangesidet og tæt samarbejde med skolens forældre – både om det enkelte barn og om heldagsskolens samlede liv, udvikling og styrelse
- At heldagsskolen etablerer et tæt samarbejde med det lokale forenings- og erhvervsliv
- At heldagsskolen indgår aktivt i det tværsektorielle samarbejde omkring udsatte bydele
- At heldagsskolen samarbejder med andre heldagsskoler i landet om udvikling på heldagsskoleområdet
- At heldagsskolerne tiltrækker en stadigt stigende andel af lokalområdets børn
- At heldagsskolen bliver en åben skole, hvor der foregår aktiviteter i hele åbningsstunden, og som aktivt inddrager og involverer forældrene i disse.

Evaluering

Der eksisterer allerede i det københavnske kvalitetssikringssystem en række data, opsamlinger og vurderinger af børnenes faglige resultater samt oplysninger om trivsel og livsglæde, forældretilfredshed og de unges færden i ungdomsuddannelserne mv. Disse oplysninger anvendes til en løbende evaluering af de tre heldagsskoler på samme måde som for alle andre københavnske skoler.

Heldagsskoler har som andre skoler pligt til at følge børnenes faglige og personlige udvikling ved løbende evaluering. Resultaterne heraf skal i en kort og enkel form formidles i en samlet plan (elevplan i henhold til Folkeskolelovens § 13) for det enkelte barn. Denne må på heldagsskolen tilrettelægges på en sådan måde, at den kan rumme det samlede pædagogiske personales betragtninger.

Herudover foretages en samlet ekstern evaluering af de tre heldagsskoleforsøg med fokus på hvilke elementer, som i særlig grad har bidraget til opfyldelsen af ovenstående mål.

Pædagogisk praksis – undervisning og fritidspædagogik

Heldagsskolens pædagogiske personale (børnehaveklasseledere, pædagoger, lærere, pædagogmedhjælper, ikke-uddannede klubassistenter, klubpædagoger) skal i samarbejde sikre, at der foregår en læring og en personlig udvikling for børnene. Det er derfor vigtigt, at der afsættes tid til, at det pædagogiske personale sammen får defineret, hvorledes udvikling og læring skal forstås, således at man fælles kan planlægge en pædagogisk praksis. Det pædagogiske personale skal også sikre, at læringen foregår på så mange måder, at børnene får lyst til at lære, og at de får mulighed for at lære sammen med andre.

For at kunne imødekomme de tosprogede børns behov for udvikling, leg og læring er det vigtigt at det pædagogiske personale har indsigt i netop denne børnegruppe. Det betyder viden om minoritetsforhold, tosproglig udvikling og interkulturel pædagogik. Tosprogede børns medbragte flersproglige og flerkulturelle erfaringer fra hjemmet betragtes som en ressource, som heldagsskolen bygger videre på.

Undervisning og fritidspædagogik

Det pædagogiske personale skal sikre, at de høje kvalitetsmål, der ligger i udviklingsprogrammet "Faglighed for alle", nås for heldagsskolen. I særdeleshed vil målet om, at præstationsgabets mellem et- og tosprogede børn halveres på 4 år og lukkes helt på 8 år, have betydning for heldagsskolen.

Undervisning

Lærerne har ansvaret for undervisningen i heldagsskolen, som gives i henhold til Folkeskoleloven og dens fagrække som den er beskrevet i Fælles Mål. I heldagsskolen vil der være et særligt fokus med at indtænke det sprogpædagogiske og det interkulturelle element i alle skolens fag. Lærere indgår fortsat i den socialpædagogiske indsats via specialundervisningen.

For at nå de ambitiøse faglige mål, er flg forudsætninger vigtige:

- at lærerne har store faglige kompetencer indenfor de fag og aldersgrupper de underviser i
- at lærernes faglige kompetencer hele tiden udvikles gennem efteruddannelse og fagligt teamsamarbejde
- at der fra både ledelse og lærere arbejdes bevidst på at fastholde høje faglige forventninger til eleverne

Børnenes egne og forældrenes ambitioner om gode faglige resultater indgår som et vigtigt led i forældresamarbejdet.

Fritidspædagogik

Børn og unges længere ophold i heldagsskolen kræver en særlig opmærksomhed på det fritidspædagogiske element. Fri tid er et begreb, der fordrer, at man som barn/ung selv har høj grad af rådighed over det, tiden bruges på. Fri tid er knyttet til barnets/den unges egne interesser og engagementer.

Børns aktive deltagelse i livssammenhænge, hvor barnet og den unge kan udfolde sig sammen med andre, er centralt for at forstå børns oplevelse af deres fri tid. Fritidspædagogikken har en opgave ved at skabe denne livssammenhæng og medvirker således i den demokratiske og sociale dannelsesproces.

Fritidspædagogikken fastholder og udvikler variationer og mangfoldigheden af oplevelser, hvor legen har sin egen værdi, både i forhold til oplevelsen af livsglæde og trivsel, men også som et fundament for motivation for læring.

Pædagoger, pædagogmedhjælpere, ikke-uddannede klubassistenter samt klubpædagoger har ansvaret for fritidspædagogikken. Fritidspædagogikken rummer også et socialpædagogisk element, der varetages i et ligeværdigt samarbejde med lærerne.

Kvaliteten af det fritidspædagogiske arbejde fastholdes og udvikles ved efteruddannelse og teamsamarbejde omkring fritidspædagogikken.

Samarbejdet mellem det pædagogiske personale i heldagsskolen

Samarbejdet i det pædagogiske personale skal ifølge forligsteksten ske ud fra princippet om ligeværdighed. Ligeværdigheden indebærer, at faggrupperne indgår i den pædagogiske praksis med hver deres faglighed med lige værdighed, respekt og tillid omkring hinandens arbejde. Denne ligeværdighed skal støttes og sikres dels af ledelsen for heldagsskolen dels af hele den kultur, der skabes omkring samarbejdet i heldagsskolen.

Kernen i heldagsskolens organisering er et teamsamarbejde mellem en tværfaglig gruppe af det pædagogiske personale om en bestemt gruppe børn. Det enkelte team aftaler sammen deres aktiviteter og opgavefordeling ud fra børnegruppens behov og interesser. Holddeling, socialpædagogisk indsats, forskellige praktisk-musiske aktiviteter og ture ud af skolen kan være områder, hvor man udnytter læreres og pædagogers forskellige kompetencer.

Børnekultur

Børnene skal have mulighed for at møde kulturtilbud, idet mødet gør dem i stand til at udvikle værdier og deltage i fællesskaber. Dette kulturmøde kan ske på mange måder. Både den kultur som er FOR børn, hvor de oplever sammen med andre børn, kulturen MED børn, hvor de oplever noget i samvær med voksne, og kultur AF børn, hvor de oplever, at de selv er kulturskabere og med til at præge fremtiden og det fællesskab, de er en del af.

Samarbejde med forældrene

For at indfri målene og visionen for heldagsskolen er det en forudsætning, at barnets hjem og heldagsskolen arbejder sammen om at nå målene. Forældrene skal mødes med åbenhed, tillid, respekt og anerkendelse. Ligeledes må heldagsskolen tage udgangspunkt i forældrenes ønsker, behov og

ressourcer for at heldagsskolen og forældrene i fællesskab kan give børnene de bedste forudsætninger for et godt uddannelsesforløb og fritidsliv. For at opnå dette må der udvikles nye veje i forældresamarbejdet.

Heldagsskolen skal lægge vægt på dialog, involvering og inddragelse af forældrene. Forældresamarbejdet kræver en lang fortsat dialog med de enkelte forældre, for at heldagsskolen kan få et indblik i de enkelte forældres ressourcer. Samtidig er det vigtigt, at finde frem til, hvordan netop de enkelte forældres ressourcer kan bruges til støtte for deres eget barns personlige, sociale, sproglige og ikke mindst faglige udvikling.

Heldagsskolens forældre må mødes af en samarbejdende skole, som kan gøre klart, hvad den ser som skolens ansvar og opgaver i forbindelse med børnenes personlige, faglige, sociale og sproglige udvikling, og hvad der er forældrenes. Heldagsskolen har i sidste instans ansvar for at handle i de tilfælde, hvor forældrene ikke påtager sig deres del af ansvaret og opgaverne i forbindelse med børnenes udvikling, skolegang og fritidsliv.

Der skal skabes rum for at forældrene kan involveres i nogle af heldagsskolens aktiviteter i dagtimerne og at forældrene kan inddrages i konkrete projekter, hvor de kan bidrage med deres viden og erfaring. Heldagsskolen som et lokalt kulturcenter vil være med til at åbne op for forældrenes deltagelse i skolens liv.

Samarbejde om børnenes socio-emotionelle udvikling

Der skal skabes ro, tryghed, stabilitet og respekt om heldagsskolens undervisning og øvrige pædagogiske aktiviteter. Mange af heldagsskolens børn har i særlig grad brug for voksne, der er tydelige, anerkendende og konsekvente i de rammer, der udstikkes.

Børn og unge med socio-emotionelle problemer har dårlige lærings- og udviklingsvilkår, og nogle af disse børn og unge udvikler en adfærd, der står i vejen for både deres egen og deres kammeraters læring, trivsel og udvikling.

Det er – ligesom for alle andre skoler og institutioner - en central opgave for heldagsskolen at være inkluderende og samtidig medvirke til at disse børn sikres den fornødne støtte til at indgå i hensigtsmæssige sociale sammenhænge. Heldagsskolen skal indenfor egne rammer skabe kortvarige og langvarige tilbud til børn, der ikke trives og fungerer i de fælles sociale sammenhænge.

Heldagsskolen har særlige muligheder for at arbejde med denne opgave, idet der er:

- Et øget antal pædagoger ansat på skolen
- En socialrådgiver tilknyttet skolen (via Faglighed for Alle-projektet: Socialrådgivere på 10 skoler)

Foruden forældrene inddrager heldagsskolen med støtte fra distriktsforvaltningen PPR, Lokalcenter, SSP m.v. i et tæt samarbejde.

Aldersgruppernes forskellige behov

Heldagsskolen må indrettes efter, at de forskellige aldersgrupper har forskellige behov. De mindste børn vil have et stort behov for, at der er sammenhæng, udfordringer og afveksling i dagen, samt at der er en tæt dialog mellem de lærere og pædagoger, der arbejder med denne børnegruppe. Hel-

dagsskolen kan tilrettelægges således, at der indenfor visse fagområder er en glidende overgang mellem undervisnings- og fritidsdelen.

For mellemgruppen af børn kan visse fag tilrettelægges således, at der er en tæt organisatorisk og indholdsmæssig sammenhæng mellem faget og en fritidsaktivitet. I andre tilfælde vil der være behov for at fritidsaktiviteten klart ligger udenfor det undervisningsmæssige regi. Det kan f. eks. dreje sig om fritidsaktiviteter i tæt tilknytning til lokalområdets klubber og organisationer.

Den ældste gruppe børn/de unge har stor mobilitet og retter ofte deres aktivitet og interesse udad i samfundet og direkte mod voksenverdenen, som skal afprøves og udfordres. For nogle unge kan der opstå et dilemma imellem ønsket om selvstændighed og behovet for støtte og guidning i livet. Derfor er det vigtigt, at heldagsskolen både følger den enkelte unge tæt, men samtidig giver plads til at de udforsker og opsøger den omgivende verden. De unge vil ofte have behov for en løsere tilknytning til heldagsskolens fritidsaktiviteter, men samtidig skal de hjælpes og guides i forhold til at finde frem til gode og stimulerende fritidsaktiviteter udenfor heldagsskolens regi. De tilknyttede ungdomsklubber er et omdrejningspunkt med deres store erfaring og viden om forebyggende indsats for større børn og unge.

Et lønnet fritidsjob kan give den unge erfaringer med en arbejdspladskultur til gavn for deres fremtidige uddannelses- og arbejdsliv, men må omvendt ikke få et sådant omfang, at det står i vejen for den unges faglige udvikling.

Drengene og pigernes forskellige behov

Heldagsskolen må tage udgangspunkt i, at drenge og piger kan have forskellige forudsætninger og behov både i forhold til undervisningen og i fritidslivet. Derfor må heldagsskolen udvikle undervisnings- og fritidstilbud, som imødekommer både drenge og pigers behov. Nogle drenge kan f. eks. have behov for specielt praktiske og motoriske udfordringer samt samvær med mandlige medarbejdere. Mens nogle piger f. eks. kan have behov for specielt målrettede fritidsaktiviteter i rene pige-grupper.

Overgang fra dagtilbud til skole

Ved skolestarten møder børnene skolen ud fra vidt forskellige betingelser og behov. Det påhviler både den afgivne institution og den modtagende skole at medvirke til, at denne overgang forløber på en hensigtsmæssig måde.

Heldagsskolen etablerer et samarbejde med de dagtilbud, som afleverer børn til skolen, som sikrer at heldagsskolen kan bygge videre på de kompetencer, som børnene har fået i dagtilbud.

Overgang fra skole til ungdomsuddannelse

Uddannelsesvejledningen skal på et tidligt tidspunkt i børns og unges skolegang spille en central rolle. Der skal tilrettelægges en indsats i samarbejde med forældrene og skolens pædagogiske personale – således at de unges muligheder for at gennemføre en ungdomsuddannelse bliver de bedst tænkelige. Vejledningsindsatsen skal tage udgangspunkt i de særlige behov og forudsætninger, som unge med anden etnisk baggrund og deres forældre kan have.

Obligatorisk – frivillig

Heldagsskolen arbejder ud fra en forventning om at børn og unge deltager i både den obligatoriske undervisning og de frivillige fritidsaktiviteter. Deltagelse i heldagsskolens frivillige aktiviteter må

dog ikke forhindre, at børnene og de unge kan deltage i organiserede fritidsaktiviteter i idrætsklubber eller foreninger.

Den obligatoriske del af heldagsskolen omfatter 7 klokketimer om dagen, incl. 1 time afsat til kost- og motionsprojekt.

Heldagsskolen tilbyder pasning og fritidspædagogiske aktiviteter uden for den obligatoriske del på linje med kommunens øvrige fritidsinstitutioner.

Lokaler

Heldagsskolens lokaler afspejler variationen af pædagogiske aktiviteter:

- fra meget undervisningsrettede lokaler til lokaler, der egner sig til afslapning og hygge
- fra lokaler, der egner sig til boglige aktiviteter til lokaler, der anvendes i praktisk og musisk sammenhæng

Alle heldagsskolens lokaler er tilgængelige for både undervisnings- og fritidsaktiviteter i heldagsskolens samlede åbningstid.

3. REGELGRUNDLAG

De enstrengede heldagsskolers samlede arbejde har deres lovmæssige forankring i Folkeskoleloven. Den ikke-obligatoriske del er beskrevet i folkeskolelovens § 3 stk 4. Partnerskabsmodellen i Tingbjerg er lovmæssigt forankret i Folkeskoleloven og i Serviceloven.

Der skal søges dispensation i Undervisningsministeriet for

- §16 stk 3's bestemmelse om en skoledag på maksimalt 6 timer for børn fra bh-klasse til 3. klasse
- §50 stk 2's bestemmelser om betaling for skolefritidsordning

Der skal søges dispensation i Familie- og forbrugerministeriet for

- Servicelovens bestemmelser om forældrebetaling for fritidshjem og klubber

Heldagsskolen beskrives i kommunal sammenhæng i et bilag til styrelsesvedtægten for den københavnske folkeskole